

Ambrozijansko pjevanje je živo

Petar Zdravko Blajić, Split

(nastavak)

Ambrozijansko pjevanje (ambrozijanski koral) s obzirom na svoje ime, *ambrozijansko*, na datum 386. godina i s obzirom na mjesto, *Milano*, ima vrlo određene, tj. sigurne podatke o svomu početku, za razliku od mnogih drugih *pjevanja*, pa i samog gregorijanskog. I baš ti sigurni podaci (ime, datum i mjesto) ne samo da označuju početak ambrozijanskog pjevanja nego označuju i početak europske glazbe. (Ovdje isključujemo govor o grčkoj i rimskoj poganskoj glazbi, koja je na svoj način također europska.)

Sve je počelo događajem jasnog i odlučnog protivljenja milanskog biskupa (sv.) Ambrozija odluci carskog dvora i posebno odluci carice Justine da se, naime, milanske crkve imaju dati na upotrebu i upravu brojnim i jakim pristalicama arijanske hereze. Biskup Ambrozije nije se zadovoljio samo energičnim verbalnim odbijanjima takve carske odluke nego se odlučio na konkretnu odlučnu obranu zauzevši s vjernim pukom, koji mu je priskočio u pomoć, gradsku baziliku Porcijanu. Dok je carska policija opkolila crkvu Ambrozije je zadržavao vjerni puk poučavajući ga alteriranom (izmjeničnom) načinu pjevanja, naime, pjevanju himana kojima je on sam autor i teksta i glazbe, a također i pjevanju psalama s odgovarajućim pripjevom (antifonom). Bila je to velika novost, i takav način pjevanja pokazao se vrlo prihvatljivim za sve, tako da se za samo nekoliko godina proširio po čitavoj Europi, a sve zahvaljujući genijalnoj intuiciji sv. Ambrozija, kojega bi se radi toga, bez straha od pretjerivanja, moglo nazvati osnivačem europskog (narodnog) pjevanja, pa prema tome i svekolike zapadne glazbe. O svemu ovome imamo sigurne podatke od bilježnika Paulinusa, Ambrozijeva tajnika, i od samog sv. Augustina u devetoj knjizi njegovih *Ispovijesti*. Ambrozijevi himni imali su veliku sreću što su bili napisani u potpunim jampskim dimetrima i što su poštivali zakone kvantitativne prozodije, otonije i izosilabizma, tj. jednakog broja slogova (i nota) u istom stihu svake strofe.

Od 23 himna koji se pripisuju sv. Ambroziju četiri su sigurno posve autentični, njegovi, a još 9 drugih s velikom vjerojatnošću može se smatrati također njegovima. Ovim sigurnim dokazima o značajnoj glazbenoj aktivnosti u Milanu od 386. godine i nadalje, kad ambrozijansko pjevanje ima svoj zajamčen početak, pridodajmo jednu vrlo važnu izreku (rečenicu) samog sv. Ambrozija: »Danas, preko glasa dječaka pjevača, Duh Sveti je progovorio: Tko je nevinih ruku i čista srca...« Sv. Ambrozije, kako vidimo, govori o jednoj poznatoj i evidentnoj činjenici, o pjevanju soliste, dječaka pjevača (*puer cantor*), što je

znak da u to vrijeme u Milanu djeluje neka škola (*schola*) ili nešto slično za glazbeni odgoj i pripremu liturgijskog pjevanja. (O pjevačkim školama, *schola cantorum*, u Rimu — koje će biti kasnije glavni propagatori gregorijanskog koralu po Europi — imamo prve podatke također iz kasnog četvrtog stoljeća.) Nadodajmo svemu ovome da je sv. Ambrozije u Milanu naišao, pod glazbenim vidom, na plodno i prihvatljivo tlo. O tome imamo svjedočanstvo, među ostalim, u vrlo raširenom napjevu *Laus magna*, koji je, koliko je poznato, najstariji poznati kršćanski napjev. Iz riječi i glazbe toga napjeva nastao je ambrozijanski koral *Gloria in excelsis Deo*, koji se sačuvao sve do danas. (Na prvom kongresu u Milanu 1987. o ambrozijanskom pjevanju iako se mnogo i dokumentirano govorilo o pjevanju milanske Crkve kroz stoljeća, o ambrozijanskom pjevanju u periodu od sv. Ambrozija do karolinške renesanse nije gotovo ništa rečeno. To je donekle i razumljivo jer dokumenti iz tog vremena jedva da i postoje. To je vrijeme čestih, naglih i silovitih barbarskih upada u Europu, osobito u sjevernu Italiju; to je vrijeme seobe narodâ, a sam Milano prestao je biti carski grad i postao je svojevrsna dijaspora.) U povijesno-dokumentativnim poteškoćama nije se našlo samo ambrozijansko pjevanje, to je sudbina svekolike europske glazbe, pa i samog već vrlo raširenog gregorijanskog koralu. Kako bilo, možemo sa sigurnošću pretpostaviti da se kroz ta teška vremena, kao i kroz svu daljnu povijest, ambrozijansko pjevanje sačuvalo zahvaljujući činjenici da je bilo vezano uz »svoj« ambrozijanski obred, uz euharistijsku praksu (*missa*) i *Diurna laus* (oficij). Nema sumnje da je pokrštenje Langobarda potkraj VII. stoljeća išlo u prilog liturgijskoj i svekolikoj religioznoj obnovi, pa prema tome i obnovi liturgijskog pjevanja. Taj važan povijesni događaj ostao je glazbeno zapisan u *Carmen de synodo Ticinense*.

Sve te povijesne okolnosti, a posebno nadolazeća karolinška supremacija sa svim svojim reformama učinile su da je ambrozijansko pjevanje ostalo kao u zapečku i zato posve imuno na različite sistematizacije i liturgijsko-glazbene reforme na Zapadu. Otuda je, donedavno, bilo tako veliko zanimanje muzikologa za razvojne faze rimskog pjevanja koje se je kasnije pretvorilo i nazvalo gregorijansko pjevanje ili gregorijanski koral. Ambrozijansko pjevanje je kroz stoljeća uspjelo sačuvati svoju čistoću, odnosno vjernost svojim počecima, tako napr. svoju izvornu ljepotu u vjernosti preoctoechoalnoj modalnosti. I zato, ovo današnje posve novo veliko zanimanje muzikologa za to dugovječno pjevanje je u tome što ono i danas u XX. stoljeću »miriše po tek nastalome«.

(Nastavak u slijedećem broju)